

Після 1910 р. у Франкфурті було відкрито кафедру соціального забезпечення та статистики. У 1912 р. зроблено спробу організувати навчання для жінок у вищих навчальних закладах у Кельні.

А. Соломон виступила проти розділення професійної і добровільної соціальної роботи, а також проти академічної фіксації різниці в освіті і випускних іспитах.

На першому місці для неї були професійна придатність і практичний досвід [5, с. 101].

Висновки. Таким чином, ознайомлення з процесом становлення жінки в соціальній сфері Німеччини показало її непростий шлях у боротьбі за свої права та за соціальні зміни, яка ще не закінчилася. Цей європейський досвід має не лише велике пізнавальне значення, а і є орієнтиром для практичного вирішення багатьох проблем сьогодення українським жіноцтвом. На превеликий жаль, українські жінки ще не досягли належного суспільного визнання, необхідної участі в державотворенні, у виробленні дієвої соціальної політики.

В умовах багаторічної політичної й економічної кризи стала недоступною вища освіта для багатьох наших жінок.

Результати нашого дослідження не вичерпують усіх аспектів проблеми. У подальшому передбачається розробити рекомендації щодо активнішого професійного професійного втручання наших жінок у найголовніші сфери суспільного життя, їх професійної підготовки та професійного зростання.

Література

1. Соціальна педагогіка : підручник / за ред. І.Д. Звереві. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.
2. Fröbel K. Hochschule für Mädchen und Kindergarten als Glieder einer vollständigen Bildungsanstalt. G.W. Niemeyer. – Hamburg, 2000. – S. 4–51.
3. Geschichte der Sozialen Arbeit. – Stuttgart : Ferdinand Enke Verlag, 1995. – 447 s.
4. Solomon A. Über die Ausbildung zur sozialen Arbeit // Blatter für Soziale Arbeit. – 4. Jg. – 2000. – S. 218–241.
5. Solomon A. Die Ausbildung zur sozialen Arbeit. – Berlin : Carl Heymanns, 2000. – S. 101–109.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.statistics@ukr.ru

МАЛЬНЄВА О.В.

МОЖЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У СТАНОВЛЕННІ ОБРАЗУ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Аналіз наукових джерел (Є. Бондаревська, З. Васильєва, В. Гриньова, Н. Гузій, А. Орлов, В. Пехота, Н. Радіонова, С. Сисоєва, Т. Стефановська та ін.) засвідчує, що в педагогічній науці накопичено значну інформацію про особливості побудови й викладання педагогічних дисциплін у системі вищої педагогічної освіти. Авторами доведено, що роль і можливості педагогічних дисциплін у професійному становленні майбутнього педагога істотно змінювалися залежно від конкретного етапу розвитку системи професійної педагогічної освіти.

На сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти відбулося нове осмислення ролі й місця педагогічних дисциплін у професійному становленні студентів педагогічного ВНЗ. Дослідники пов'язують ці зміни з тенденціями гуманізації й гуманітаризації вищої професійної освіти, які висунули на перший план проблему осмислення людини у світі, оволодіння способами взаємодії з ним. У зв'язку із цим змінюється статус педагогіки як гуманітарної науки, що інтегрує знання про людину, її становлення й розвиток у процесі трансляції культури в системі навчальних

дисциплін ВНЗ, і її статус як навчальної дисципліни, що виконує в професійній освіті студентів загальнокультурну, методологічну, загальнопрофесійну, спеціально-професійну функції [1; 2; 3].

Мета статті – розкрити можливості педагогічних дисциплін у становленні образу сучасного педагога.

У системі вищої педагогічної освіти психолого-педагогічним дисциплінам відводиться особливе місце. Вони покликані сприяти: розвитку в студентів діалогічного мислення; формуванню в них системи знань про людину, яка розвивається як особистість, індивідуальність, суб'єкт життєдіяльності, про соціально-психологічні закономірності її взаємодії з іншими людьми, про сутність, зміст і структуру освітніх процесів, про освітні системи, їх становлення, розвиток, перетворення, про культуру та природовідповідності і культуровідповідності освіти і її цілі, про себе як суб'єкта освітньої діяльності; оволодінню студентами вміннями будувати культуро- і природовідповідні освітні процеси, способами роботи з учасниками освітнього процесу будь-якого віку й соціально-психологічного статусу, методами соціально-адаптаційними, етнопедагогіки, досвідом психотерапевтичної роботи, способами проектування освітніх систем, дослідно-експериментальної й дослідної роботи в галузі освіти.

Можна погодитися з Н. Радіоною [2], що необхідно, спираючись на потреби, інтереси, орієнтації студентів у галузі вищої педагогічної освіти, на їхнє уявлення про педагога, про педагогічну діяльність, про себе як особистість, що розвивається й самовизначається як професіонал, на досвід вивчення дисциплін психолого-педагогічного й загальнокультурного блоків, сприяти розвитку педагогічної культури студентів, на основі якої може бути здійснений різноманітний життєвий вибір.

У процесі вивчення педагогіки важливо навчити студентів розуміти зміст педагогічних знань, користуватися ними як допоміжними засобами для аналізу й пояснення навколишньої дійсності, вирішення різних педагогічних проблем.

Сьогодні педагогічні дисципліни розглядаються як найважливіший засіб індивідуально-професійного становлення педагога, здатного використовувати здобуті у ВНЗ знання для самостійного осмислення будь-якої життєвої ситуації й заснованого на цих знаннях проектування власної життєдіяльності.

Нове розуміння місця й ролі педагогічних дисциплін у професійному становленні педагога зумовило пошук нових підходів до визначення цілей і змісту педагогіки у ВНЗ. Аналіз наукової літератури показав, що дослідники по-різному підходять до вирішення цієї проблеми. Так, В. Краєвський [4] вважає, що до змісту педагогічних дисциплін слід включити не тільки наукове знання, а й уміння застосовувати здобуті знання як у типових, так і в нестандартних ситуаціях, а також досвід емоційно-ціннісного ставлення, оскільки без особистісного, зацікавленого ставлення, поваги до наукового знання все засвоєне залишиться незатребуваним у діяльності майбутнього педагога. Учений вважає, що в змісті педагогічних курсів мають бути відображені методологічні й спеціально-наукові знання. Кожна із цих груп включає три види знання: емпіричне – про факти; теоретичне, що розкриває глибинні підстави емпірично встановлених фактів і виявляє зв'язок між ними; нормативне – про педагогічну діяльність як модель належної поведінки. При цьому головним системоутворювальним елементом буде виступати теоретичне знання, що забезпечує реалізацію принципу фундаментальності змісту педагогічного освіти.

Є. Бондаревська і В. Гриньова [5; 6] розробляють культурологічний підхід до вивчення педагогічних дисциплін у ВНЗ, що дає змогу розглядати загальнопедаго-

гічну підготовку як процес активного входження майбутнього професіонала у світ педагогічної культури й поетапного оволодіння її теорією, творчими способами діяльності й особистісних сенсів. Зазначена мета досягається побудовою універсальної системи неперервної освіти особистісно орієнтованого типу, що передбачає проходження студентом декількох етапів:

1) ціннісно-орієнтаційний – студент вводиться в світ педагогічної культури, включається в пошук ціннісно-гносеологічних підстав педагогіки;

2) теоретичний – відбувається осмислення теоретичних положень педагогічної науки й розвиток гуманітарного сенсопошукового мислення;

3) діяльнісно-практичний – орієнтація студентів на проектування власної педагогічної діяльності, вирішення педагогічних проблем, особистісну взаємодію з дітьми.

А. Орлов [7] стверджує, що мета вивчення педагогіки у ВНЗ полягає в розвитку педагогічної спрямованості особистості студента й формуванні його готовності до роботи в освітніх установах різного типу. Процес освоєння педагогічних дисциплін має сприяти: становленню особистого педагогічного кредо фахівця й розвитку його здатності до професійної рефлексії; розвитку педагогічного мислення як способу виявлення й вирішення завдань у процесі аналізу реальної освітньої ситуації; формуванню репродуктивних і творчих способів діяльності, що сприяють становленню індивідуального стилю педагога-майстра; формуванню загальнопедагогічних умінь (аналітико-діагностичних, прогностичних, проектувальних, конструктивно-організаційних, контрольних-оцінних, комунікативних, рефлексивних); розвитку найважливіших професійно-особистісних якостей (емпатія, любов до дітей, толерантність, рефлексія); формуванню потреби в професійному й особистісному саморозвитку.

Реалізація цих завдань передбачає включення в зміст кожної педагогічної дисципліни аксіологічного компонента й системи навчальних завдань, спрямованих як на розвиток навчальної діяльності студента, так і на формування загальнопедагогічних умінь майбутнього професіонала. При проектуванні змісту педагогічних дисциплін також слід враховувати когнітивні, особистісні, емоційно-вольові й діяльнісні характеристики студентського віку.

Вважаємо, що педагогіка виконує в освітньому процесі педагогічного ВНЗ різноманітні функції: гносеологічну, технологічну (або діяльнісну), культурологічну, проектувальну, прогностичну, інтегративну. Процес вивчення педагогічних дисциплін вибудовується в логіку, що сприяє особистісному й професійному розвитку майбутнього педагога. Цілі вивчення педагогічних дисциплін визначаються, виходячи із загальної для всіх курсів спрямованості на загальнопрофесійну компетентність, досягнення якої адекватне ціннісно-сенсовому змісту конкретної дисципліни. Цілі пов'язані з принципами відбору змісту, серед яких дослідники виділяють загальні і специфічні принципи. Такий підхід до проектування педагогічних дисциплін, на думку вчених, дає змогу враховувати логіку багаторівневої освіти й забезпечує взаємозв'язок педагогічного знання з навчальними курсами всіх дисциплін.

В умовах зміни цілей оволодіння педагогічними дисциплінами, модернізації їх змісту актуалізувалася проблема технологій навчання педагогіки у ВНЗ. Дослідники зазначають, що розробка технологій при вивченні педагогічних дисциплін вимагає посилення особистісної орієнтації навчання, поглиблення його гуманітарних характеристик.

Аналіз наукових джерел свідчить про все більше визнання й поширення таких гуманітарних технологій навчання, як технології розвитку критичного мислен-

ня, рефлексивного, проєктивного навчання, спільної продуктивної діяльності, тренінг-стратегій професійної поведінки й комунікативних умінь. Використання цих технологій при вивченні педагогіки сприяє розвитку в студентів пізнавальної самостійності, критичності мислення, рефлексії, становленню адекватної самооцінки, активізує співробітництво в колективній роботі, обмін ціннісними судженнями, забезпечує особистісне зростання майбутнього вчителя.

Заслужують на увагу авторські технології навчання педагогіки у ВНЗ. Так, З. Ахметова [8] запропонувала систему й методику викладання педагогічних дисциплін у ВНЗ, спрямовану на здійснення індивідуально орієнтованого навчального процесу. Основна ідея цього підходу – самотворення майбутнім педагогом власних характеристик педагогічної діяльності за допомогою індивідуального проєкту з моделювання педагогічної технології.

Реалізації цієї ідеї сприяє введення навчального модуля, що являє собою систему, яка включає лекцію, семінарсько-практичні заняття, самостійну роботу студента над індивідуальним проєктом. Крім того, до кожного навчального модуля входять компоненти, що дають змогу індивідуалізувати процес навчання: блок пошуку інформації, цільова програма дій, поради й рекомендації викладача, методичне керівництво з досягнення цілей. Таке органічне поєднання освоєння базового компонента змісту педагогічних дисциплін і самоосвітньої діяльності студентів видається досить цікавим і значущим.

Технологія навчального модуля, на думку автора, дає змогу: студентові зайняти певну авторську позицію стосовно різних педагогічних проблем, реалізувати свою готовність до педагогічної творчості; викладачеві виконувати не тільки роль носія інформації, але й координатора, консультанта, створювати атмосферу творчості, розвивати в студентів емоційно-ціннісне ставлення до педагогічного знання.

Цікавий підхід до технології навчання педагогіки у ВНЗ запропонувала Т. Стефановська [9]. Основними принципами реалізації цього підходу на практиці є інтеграція педагогічних дисциплін; інтенсифікація процесу навчання за допомогою використання мнемосхем; детермінованість змісту навчальних дисциплін взаємозв'язком об'єктивних і суб'єктивних факторів; діагностика як компонент діяльності викладача, що дає змогу реалізовувати особистісно-діяльнісний підхід у викладанні педагогіки.

Важливим фактором підвищення пізнавального інтересу до педагогіки, на думку автора, є зміна підходів до організації традиційних форм навчання у ВНЗ: лекції мають бути сконцентровані в часі методом занурення, зміст лекцій має будуватися як “поліфонія” різних точок зору на ту чи іншу проблему. Основними технологічними компонентами семінару є організація роботи в мікрогрупах, робота над понятійним апаратом за мнемознаками, вправи з педтехніки, рефлексія кожного заняття. Подібна організація семінарів дає змогу, як вважає вчена, якісно підвищити рівень знань, створити умови для реалізації можливостей і здібностей кожного студента, оволодіння ними необхідними вміннями професійної поведінки. Привертає увагу й особлива організація самостійної роботи студентів: існує “методичний банк”, де зосереджені всі матеріали для самостійної роботи, ускладнені з урахуванням різного рівня загальнопедагогічних знань і умінь студентів.

Результатом реалізації такої технології навчання педагогіки є, на думку автора, висока якість і мобільність знань, умінь, достатній рівень професійної спрямованості особистості, інтерес до педагогічної науки.

Висновки. Аналіз наукової літератури показав, що, акцентуючи увагу на різних аспектах вивчення педагогіки у ВНЗ, дослідники все частіше розглядають пе-

дагогічні дисципліни як системоутворювальний елемент у змісті педагогічної освіти, як основу для інтеграції знань про природу, культуру, суспільство, особистість, що забезпечує цілісність загальнопрофесійної підготовки.

В умовах багаторівневої освіти психолого-педагогічне знання стає невід'ємною частиною кожного блоку навчальних дисциплін. Воно дає змогу викладачеві вищої школи створити умови для становлення студента як суб'єкта своєї освітньої й професійної діяльності; знайти оптимальні для конкретної групи студентів і конкретного навчального предмета освітні технології; знайти “предметну інтерпретацію” педагогічних технологій, орієнтованих на особистісний і професійний розвиток студентів; визначити можливості предмета, реалізація яких сприяє піднесенню потреби людини “здійснити, виконати себе”; реалізувати концепцію освіти, що відображає єдність і своєрідність традицій та інновацій конкретного ВНЗ.

Література

1. Педагогика : учеб. пособ. для студентов пед. учеб. завед. / В.А. Слостенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов. – М. : Школа-Пресс, 1998. – 512 с.
2. Радионова Н.Ф. Педагогика в системе высшего многоуровневого образования / Н.Ф. Радионова // Подготовка специалиста в области образования (структура и содержание). – СПб. : Образование, 1994. – Вып. 1. – С. 45–49.
3. Гриньова В.М. Підготовка майбутніх фахівців у системі вищої педагогічної освіти / В.М. Гриньова // Актуальні питання навчання та виховання особистості : зб. наук. пр. / за заг. ред. В.М. Гриньової. – Х. : Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, 2008. – Вип. 2. – С. 1–10.
4. Проблемы стандартизации высшего педагогического образования: “Круглый стол” // Педагогика. – 2001. – № 6. – С. 52–61.
5. Введение в педагогическую культуру : учеб. пособ. / под ред. Е.В. Бондаревской. – Р-н/Д. : РГПУ, 1995. – 172 с.
6. Гриньова В.М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти) : автореф. дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04 / В.М. Гриньова. – К., 2001. – 45 с.
7. Орлов А.А. Проектирование содержания педагогических дисциплин в вузе / А.А. Орлов // Педагогика. – 2001. – № 10. – С. 48–56.
8. Ахметова М.Н. Как изучать педагогические дисциплины (вариант) / М.Н. Ахметова. – Чита : ЗабГПУ, 1999. – 129 с.
9. Стефановская Т.А. Технологии обучения педагогики в ВУЗе : метод. пособ. / Т.А. Стефановская. – 2-е изд. – М. : Совершенство, 2000. – 272 с.

МАРИКІВСКА Г.А.

ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ В МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З АДМІНІСТРАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Мовленнєва діяльність реалізується в таких її видах, як **слухання, говоріння, читання, письмо**. Ці види мовленнєвої діяльності розглядаються як основні в процесі **вербального спілкування** – “складного процесу взаємодії людей, що здійснюється за допомогою мови як системи одиниць і правил оперування ними та виявляється в мовленнєвій діяльності тих, хто спілкується (говорінні, слуханні, а також читанні й письмі)” [1, с. 23]. Від того, наскільки в людини сформовані навички слухання, говоріння, читання, письма, залежить ефективність, успішність мовленнєвого спілкування. Крім того, “рівень сформованості навичок мовленнєвої діяльності є критерієм оцінювання рівня володіння мовою (не тільки іноземною, а й перш за все